

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 27 jan. 1951

Mede voor Stikker.

Dat het mislukken der Nieuw-Guineaonderhandelingen het Kabinet Natsir kwetsbaar heeft gemaakt, is niet te verwonderen: oppositie en persoonlijke tegenstanders hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om positie van het Kabinet aan te vallen.

De sinds de terugkeer van delegatie door de regering tegenover Nederland gevolgde politiek heeft bijgedragen tot verdere tegenstand tegen het Kabinet. De door mislukken der onderhandelingen in haar ijdelheid gekwetste publieke opinie had compensatie verwacht in de vorm van aantasting van leven en goed der hier gevestigde Nederlanders of minstens een boycot. Toen de in die richting opgezette acties geen voortgang vonden door tegenwerking van de Regering had men althans maatregelen tegen de Nederlanders verwacht. Ook op dit gebied werd de publieke opinie teleurgesteld: ondanks krachtige aandrang verzette de Regering Natsir zich tegen de opzegging van de RTC, ja zelfs van het Uniestatuut. De studiec commissie werd toegezegd - zij is behalve voorzitter Supomo nog steeds niet benoemd - zonder tijdslimiet en bovendien souligneerde de Regering dat deze commissie slechts een adviserende functie zou hebben: De Regering gaf het volk derhalve duidelijk te verstaan voor geen pressie te zullen wijken, het volk begreep steeds meer met de mogelijkheid te moeten rekening houden dat tegenover Nederland geen enkele ingrijpende maatregel zou worden getroffen.

De Regering van de jongste staat ter wereld heeft ook aan vele Westerse landen getoond dat zij wenst en durft te regeren. Doorvoeren van principes hebben Natsir c.s. echter betaald met een dermate groeiende oppositie dat, zoals bekend, in deze dagen een val van het Kabinet zeker niet tot de onmogelijkheden behoort. Ik vond Rum eergisteren en gisteren zeer teleurgesteld over de binnenlandse politieke ontwikkelingen. Zijn deceptie gold niet zo zeer het aannemen van de motie inzake art. 9 (vide mijn 739) door het Parlement, maar wel het feit dat weer de regeringspartijen tegen de Regering hadden gestemd en dat de partij van Sjahrir - een partij die wel niet als zodanig in het Kabinet vertegenwoordigd, maar van welke Rum gevoel van verantwoordelijkheid had verwacht - zich van stemming had onthouden. Weliswaar was verklaard, dat de Regering van aanvaarding van de motie geen kabinetskwestie zou maken, maar daarmee was volgens Rum de politieke hemel niet opgeklaard. Wat ontbrak was volgens Rum het verantwoordelijkheidsgevoel en partijdiscipline. Hoewel niet met zoveel woorden gezegd volgde Rum eigenlijk de volgende redenering: Het overgrote deel van het Indonesische volk is religieus Islamitisch; als dit Masjumikabinet de nederlaag moet lijden rijst de twijfel of democratie wel de voor Indonesië passende staatsvorm is. Vroeg Rum of de Regering er over dacht dit toch ook niet constitutioneel geformeerde parlement naar huis te zenden, waarop het antwoord negatief luidde: dit zou de zaak der democratie geen goed doen. Het is volgens hem beter het parlement zijn verantwoordelijkheid goed te laten voelen en het voor keuze te stellen waarvan het de gevolgen zou hebben te aanvaarden, maar Rum gaf te verstaan dat hij in zijn politiek tegenover Nederland niet wilde wijken.

Eenzelfde principiële of idealistische gedachtengang vond ik als ondergrond in een gesprek dat ik verleden week met Sjafrudin gevoerd heb. Voor hem ging het om 'geestelijke' kwesties. Het plotseling vrij geworden Indonesische volk begreep zijn nieuwe taak nog niet: het is de laatste jaren gewend geraakt aan leuzen en slogans (waarvan de communisten dankbaar gebruik maakten) en begreep niet dat daarvoor nu in de plaats moesten komen harde arbeid, verantwoordelijkheidsgevoel en respect voor gezag. Sjafruddin begon langzamerhand te twijfelen aan democratie als panacee: zo was hij geenszins overtuigd dat voor een land als Indonesië 'recht' op staken al moest worden erkend. Ik vroeg Sjafruddin hoe hij stond tegenover aandrang om

maatregelen te nemen tegen Nederland. Hij ging in dezelfde lijn door: hoe zou een Regering van een volk respect voor gezag kunnen verlangen wanneer die Regering zelf aangegeven internationale verbintenissen met voeten trad? Principes mogen niet losgelaten: hij hoopte wat de verhouding met Nederland betreft een bondgenoot te vinden in 'tijd als beste heelmeeester'.

Ondanks de grote bezorgdheid bij Rum en Sjafruddin en Pelaupessy (mijn 740) wordt in dergelijke gesprekken geen verwijt aan het adres van Nederland gericht.

Welke mentaliteit schuilt achter gesprekken met dergelijke intellectueel godsdienstige, leidende Indonesiërs? Mijns inziens zeker niet een die beantwoord aan in sommige Nederlandse kringen bestaande gedachte dat de Indonesiërs zich meer en meer bewust worden van hun zwakke positie tegenover Nederland en voor het internationale forum: men hoede zich te denken in termen van 'oriëntaals inferioriteitscomplex' dat mijns inziens verdwenen is met het onafhankelijk worden van Aziatische staten: met daaraan dan verbonden gevaarlijke consequenties dat het Westen het been stijf moet houden.

Interpreteer ik de mentaliteit van dergelijke Indonesiërs juist dan zou men kunnen spreken van een combinatie van Hindoeïstische Gandhiaanse principes (Ahimsa) en het Moslimse geloof in Kismet. Men wil en kan zich in die kringen eenvoudig niet indenken dat Nederland en Indonesië over een zaak als Nieuw-Guinea steeds verder uit elkaar zullen gaan; men ziet weliswaar geen uitweg maar hoopt op de voorzienigheid en meent dat van Indonesische zijde alles moet voorkomen dat het geschieden van een 'wonder' kan beletten. Zal het deze Indonesiërs na verloop van tijd duidelijk worden dat Nederland niet in staat is de gehoopte toenadering te effectueren - want in de Indonesische op dit gebied egocentrische gedachtengang moet toenadering, zij het niet noodzakelijkerwijze de eerste stap, vooral van Nederland komen - dan zal de resulterende desillusie de positie der tegenstanders van deze groep wellicht op fatale wijze kunnen versterken. Voor de zoveelste maal zal men tot de conclusie komen dat Oost en West niet gemaakt zijn om elkaar te begrijpen en men zal zich willen terugtrekken in oriëntaals isolationisme. Dat verwijdering van het Westen, i.c. Nederland, tengevolge zou hebben vermindering van welstand en voorspoed is een consequentie die de Oriëntaal bereid is te aanvaarden: mijns inziens geldt dit zelfs voor verlaging van het intellectuele niveau. Rum dacht eigenlijk reeds in die richting toen hij op Schiphol zei: 'Waar haal ik het enthousiasme nog vandaan', dat wil zeggen een niet natuurlijk maar blijvend te voeden enthousiasme voor een in wezen kunstmatig proces: samenwerking West-Oost. Politiek manifesteert zich een en ander reeds in de toenadering van Indonesië tot India, Pakistan en Birma. Materieel zal samenwerking met deze landen niets bieden, zelfs nauwelijks politiek, maar met deze landen kan men in zijn eigen taal spreken, daar wordt men begrepen.

In deze geestelijk en politiek subtiele en bijna mystieke constellatie valt behandeling van de Indonesische nota in het Nederlandse Kabinet en de Kabinetscrisis als een bom. Alle hoop is verdwenen. De Indonesiër heeft het laatste woord van de aftredende regering gehoord 'van deze regering is geen afstand van souvereiniteit van Nieuw-Guinea te verwachten'. De Kamer, - aldus de Indonesische gedachtengang - heeft geen vertrouwen meer in de Regering, niet omdat de Kamer meer begrip toont voor wat leeft in Indonesië, maar de Kamer had zelfs bezwaar tegen het gedane aanbod van Uniesouvereiniteit, een aanbod dat door Rum zonder verdere ruggespraak onaanvaardbaar werd verklaard. De Indonesiër trekt zijn conclusie: een nieuwe Regering zelfs met dezelfde personen zal nog scherper gaan zeilen. De Indonesiër vraagt zich af of hij werkelijk 'van de familie' is: het Nieuw-Guineadebat stond voor hem uitsluitend in het teken van binnenlandse politiek: in zijn gedachtengang is hij daarvan de speelbal.

Dat de Indonesische Regering thans meer belangstelling heeft voor het nemen van tegenmaatregelen geloof ik niet. Een actie, om de overdracht van Nieuw-Guinea militair te forceren lijkt mij nog minder waarschijnlijk: de RI is er bovendien niet toe in staat zonder chaos in eigen land te verwekken.

Het ligt niet in mijn weg te adviseren over richtlijnen van het volgende Kabinet. Wel acht ik mij voor de onaantrekkelijke noodzaak gesteld als mijn persoonlijke visie weer te geven dat

opnemen van een verscherpte houding tegenover Indonesië - inclusief Nieuw-Guinea - in het toekomstige regeringsprogramma niet nodig is om onze tegenwoordige positie in Nieuw-Guinea te handhaven, waar tegenover verlies aan goodwill dermate groot zou worden, dat dezerzijds - het Nederlandse bedrijfsleven inbegrepen - met grote moeite en zorg, tevens met medewerking van de ons goedgunstige Indonesische staatslieden opgetrokken gebouw van samenwerking, in zijn grondvesten zou worden aangetast met alle politieke, economische, financiële en culturele gevolgen daaraan verbonden. Of mijn opvatting dat verscherpte Nederlandse politiek aan Indonesische internationale politieke positie ten goede zou komen juist is weet ik niet.

Ik acht het mijn plicht in alle bescheidenheid de volgende conclusie uit deze beschouwingen te formuleren: bij vaststellen van de nieuwe kabinetspolitiek ware zoveel mogelijk te voorkomen elke passage die positie van de kleine groep Indonesiërs die werkelijk nauwe en nauwere samenwerking met Nederland beoogt - met name Kabinet Natsir - fataal zou verzwakken.